

Op bezoek bij... het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven

In de houten uitbreiding van het internationaal kunstencentrum De Singel in Antwerpen is ook het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) gevestigd. De Singel en architectuur gaan al decennia hand in hand, sinds er vanaf 1985 regelmatig architectuurtentoonstellingen georganiseerd werden. In 2012 werd het centrum door de Vlaamse overheid erkend als landelijk expertisecentrum. Op een van de eerste zonnige lentedagen van het jaar brachten we een bezoek aan coördinator Sofie De Caigny om uit eerste hand te vernemen waaruit de werking van het CVAa bestaat.

Wat is een expertisecentrum?

Een landelijk expertisecentrum voor cultureel erfgoed is een dienstverlenende organisatie die zich inzet om over een bepaalde erfgoed-specialisatie of voor een bepaald erfgoedthema, actoren en erfgoedbeheerders in het veld en daarbuiten te begeleiden en waarbij de doorstroming van kennis en expertise centraal staat in de werking.

(Uit: Decreet houdende het Vlaams cultureel-erfgoedbeleid - 6 juli 2012)

Bladwijzer: Het CVAa is sinds 2012 erkend als expertisecentrum voor het erfgoed van het ontwerp van de omgeving. Haar geschiedenis gaat echter verder terug. Hoe is het eigenlijk ontstaan?

Sofie De Caigny: 'Na de oprichting van het Vlaams Architectuurinstituut (VAI) in 2001, groeide in 2002 het idee om een instelling op te richten die zich bekommert om het erfgoed van architecten. De meeste andere Westerse landen hadden al een dergelijk instituut en Vlaanderen hinkte op dat vlak nog een beetje achterop. In 2003 werd het CVAa opgericht onder de koepel van het VAI, het steunpunt voor hedendaagse architectuur. Onze werking richt zich op de verschillende privaatrechterlijke en

andere architectuurarchieven die over heel Vlaanderen verspreid zijn.'

'Ook vandaag werken we nog steeds onder de koepel van het VAI. Zo kan het erfgoed dat we ontsluiten een directe bron van inspiratie zijn voor hedendaagse architecten. In 2012 vierden we bijvoorbeeld de vijftigste verjaardag van de wet op de stedenbouw. We grepen deze verjaardag aan om de bronnen voor de naoorlogse geschiedenis van stedenbouw, verstedelijking en omgang met landschap in België in kaart te brengen. Ook het VAI werkte dat jaar rond het thema landschap, en gaf daar een hedendaagse invulling aan door het onder meer als centraal onderwerp van de Dag van de Architectuur te maken.'

Het project rond stedenbouw resulteerde eind vorig jaar in een boek met dvd. Het is het eerste volume in de nieuwe publicatiereeks van het Vlaams Architectuurinstituut en het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven.

Bladwijzer: Architectuur hangt nauw samen met onroerend erfgoed. Wat is dan het verschil tussen het CVAa of VAI en het Agentschap Onroerend Erfgoed?

Sofie De Caigny: 'Er zijn inderdaad enkele verbanden, maar wij houden ons eerder bezig met de culturele dimensie van het bouwen, niet zozeer met de regelgeving en het uitvoeren daarvan. Het Agent-

schap valt binnen het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid. Het bereidt het beleid op het gebied van onroerend erfgoed in Vlaanderen voor en voert het uit en is onder meer verantwoordelijk voor de inventarisering en bescherming van gebouwen, archeologische sites en varend erfgoed.'

'We proberen hierbij wel op een constructieve manier deel te nemen aan het beleid en aan maatschappelijke ontwikkelingen. Met het project *Het gekwetste gewest* deden we in 2008 en 2009 onderzoek naar de archieven over de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek. Door aanpassingen aan de noden van de gezinnen in de eenentwintigste eeuw, kwam deze omgeving steeds meer onder druk te staan. Het speelde in op de vraag naar historisch bronnenmateriaal die leefde bij architecten, stedenbouwkundigen, erfgoedzorgers en bewoners. Door de relevante archieven en collecties in kaart te brengen, beschikten beleidsmakers over materiaal om veranderingen aan te brengen met respect voor het erfgoed.'

Bladwijzer: Waar spitst jullie werking zich dan concreet op toe?

Sofie De Caigny: 'Enerzijds brengen we het cultureel erfgoed dat gaat over landschap, vormgeving en architectuur in kaart en trachten we het zo goed mogelijk te ontsluiten naar een breed publiek. Dat betekent dat we thematische websites maken rond dit erfgoed, tentoonstellingen opzetten, lezingen en filmreeksen programmeren en erover publiceren. Anderzijds onderzoeken we het erfgoed. De kennis

die we zo opbouwen, brengen we via workshops, adviesverlening en publicaties terug naar de sector. We krijgen ook heel veel erfgoed aangeboden. Daar trachten we dan een geschikte bewaarplaats voor te vinden.'

'In het begin hebben we ons de vraag gesteld of we zelf een centrale collectie moesten uitbouwen. De kostprijs voor zo'n centraal depot is hoog en bovendien zijn er ook veel andere professionele instellingen die cultureel erfgoed over architectuur en landschap bewaren. Daarom hebben we er toen voor gekozen om de collecties verspreid te laten, maar ons te richten op het in kaart brengen van deze privécollecties en andere spelers te laten samenwerken rond dit thema.'

Bladwijzer: Hoe brengen jullie deze collecties in kaart en hoe worden ze ontsloten?

Sofie De Caigny: 'We gaan steeds projectmatig te werk. Een allesomvattende inventarisatie zou veel te omslachtig zijn en minder efficiënt zijn. We kiezen dus elk jaar een thema dat we verder uitspitten, al dan niet inspelend op een maatschappelijke tendens of nood, zoals bij het project *Het gekwetste gewest*. Op die manier heb je ook de kans om je te verdiepen in een erfgoedgemeenschap die rond een bepaald aspect werkt en het veld goed te bevatten. Een ander voorbeeld is het project *Wonen in welvaart*, over wooncultuur in het naoorlogse Vlaanderen. En momenteel hebben we een project lopen over designerfgoed in Vlaanderen.'

'Voor de ontsluiting werken we samen met ODIS.¹ Dat is een databank die verschillende erfgoed-

De archievensgids Het gekwetste gewest is een onmisbaar instrument voor wie geïnteresseerd is in de wederopbouwarchitectuur

¹ De ODIS-databank is toegankelijk via www.odis.be of via de website van het CVAa waar automatisch gefilterd wordt op de beschrijvingen die door het CVAa werden toegevoegd.

stellingen samen opgezet hebben. Het is een interdisciplinaire databank die alle maatschappelijke domeinen bevat. Bovendien is ze relationeel opgevat: je kan een architect dus linken aan de school waar hij zijn opleiding genoot, aan publicaties over zijn werk, aan wedstrijden en tentoonstellingen waaraan hij deelnam enzovoort. ODIS is gelinkt aan Archiefbank Vlaanderen, zo komen onze beschrijvingen ook meteen in Archiefbank Vlaanderen terecht.'

→ Lees verder in dit nummer ook het artikel van Katrien Weyns over het werken met Archiefbank Vlaanderen.

'Momenteel hebben we al zo'n 10.000 records ingevoerd. Maar we werken natuurlijk ook in de omgekeerde richting. Als er lokale collectiehouders, zoals heemkundige kringen, collectiebeschrijvingen invoeren met betrekking op architecturale archieven, dan nemen we deze ook op in onze landschapstekening van de architectuurarchieven. We proberen hen dan te helpen de beschrijvingen op te maken volgens de internationale standaarden.'

'Ons project in de Westhoek was daarvan een perfect voorbeeld. Een aantal heemkundige kringen bewaarden zeer relevant materiaal over de wederopbouw in die streek na de verwoesting tijdens de Eerste Wereldoorlog. Door met hen samen te werken konden we al deze kennis in kaart brengen en bundelen in ODIS en Archiefbank Vlaanderen. Hun lokale inbreng en expertise was daarvoor van onschatbare waarde.'

Bladwijzer: Het in kaart brengen van archieven lijkt wel de eerste kerntaak van het CVAA. Welke uitdagingen gaan jullie nog aan?

Sofie De Caigny: 'Door de toenemende digitalisering krijgen we veel vragen van architecten over hoe ze op een correcte manier digitaal kunnen archiveren. Op onze website hebben we een heel luik uitgebouwd met advies over digitaal documentenbeheer. Ook voor leken die in aanraking komen met architectenarchieven is deze informatie interessant. Vaktermen zoals een CAD-bestand worden er verduidelijkt en er wordt ook gezegd hoe je met dergelijke bestanden moet omgaan.'

'CAD-bestanden zijn typisch voor archieven van architecten en komen er frequent in voor. Het zijn bestanden die gemaakt zijn met technische tekensoftware zoals AutoCAD en Vectorworks. Ze stellen hun eigen eisen met betrekking tot bewaren en tot

op de dag van vandaag is men wereldwijd nog op zoek naar een permanente oplossing.'

Het team van het CVAA staat klaar om je vragen te beantwoorden.

'Via onze adviespagina, studiedagen en tentoonstellingen proberen we systematisch onze expertise, die we opdoen in projecten, te delen met onze doelgroep. Eind dit jaar opent in het STAM bijvoorbeeld een tentoonstelling over maquettes onder de noemer *Architectuur op schaal*. Het officiële startschot in de aanloop naar deze tentoonstelling was een symposium dat wij in juni 2013 organiseerden. Ondertussen is ook al deze informatie en ondersteuning rond maquettes beschikbaar gemaakt op onze website.'

Heb je vragen rond de registratie van architectuurarchieven of soortgelijke archieven? Zoek je een manier om een maquette optimaal te bewaren? Heb je zelf waardevol materiaal dat je kenbaar wil maken of ben je op zoek naar collecties voor onderzoek?

Met al deze vragen kan je terecht bij het CVAA via www.cvaa.be !

Rob Bartholomees
Consulent Heemkunde Vlaanderen

